

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

FÖLDTULAJDON, FÖLDHASZNOSÍTÁS ÉS FOGLALKOZTATÁS

Ragoncsa Zoltán
Szűcs Csaba
Marselek Sándor

Összefoglalás

A termőföld Magyarország legfontosabb természeti erőforrása. Arra kell törekednünk, hogy ideálishoz közeli földtulajdoni és földhasználati viszonyokat teremtsünk, melyek lehetővé teszik egy korszerű, versenyképes agrártermelés megvalósítását. A privatizáció eredményeként a földtulajdon és a földhasználat elkülönült egymástól. A korábbi szövetkezeti közös földtulajdont alapvetően a földhasználat váltotta fel. Célunk a földhasznosítás lehetőségeinek elemzése, a jelenlegi helyzet bemutatása és a változások értékelése. A vidék lehetőségei kötődnek az agrárgazdasághoz, a családi gazdaságok segítik a foglalkoztatást. A birtokrendszer korszerűsítése a modernizáció és a technológiai megújulás alapja. A birtokok elaprózódása, de a túlzott földkoncentráció sem kívánatos. A témához kapcsolódó elemzésekkel – az AKI adatait felhasználva – vizsgáljuk az egyéni és társas gazdaságok változásait 10 éves időtartamban. A változások bemutatásán túl az előidéző okokat is feltárjuk, és a tényezők közötti összefüggéseket matematikai módszerek felhasználásával elemezzük.

Kulcsszavak: földtulajdon, földhasznosítás, egyéni gazdaságok, társas gazdaságok, foglalkoztatás

JEL: Q15

Land Ownership, Land Use and Employment

Abstract

Agricultural land is the most important natural resource for Hungary. We must strive to create ideal circumstances for land ownership and land use, which can generate a modern and competitive agricultural production. As a result of privatisation land ownership and land use have been separated. The former common cooperative land ownership has basically been substituted with a land lease system. Our aim is to analyse land utilisation, to present the current state of this matter and to evaluate the changes. The development of rural areas is closely connected to agriculture, family farms can help employment. The basis for upgrading and technological renewal is the modernisation of the estate system. Neither a fritter nor an over-concentrated system can be desirable. The changes of the private and corporate farms in a 10-year timeframe are analysed on the basis of AKI (Research Institute of Agricultural Economics) data. In addition to the presentation of the changes the casing factors will also be revealed. Furthermore, the relationships between the factors will be analysed by means of mathematical methods.

Keywords: land ownership, land use, private farms, corporate farms, employment

JEL: Q15

Bevezetés

Az agrártermelés közvetve vagy közvetlenül kapcsolódik a termőföldhöz. Meg kell különböztetni a földbirtok, a földtulajdon és a földhasználat fogalmait. A földbirtok a természetes vagy jogi személy tulajdonában és/vagy használatában lévő földterület. A földbirtok a föld feletti teljes uralmat jelenti. A földtulajdon a föld feletti rendelkezési jogot is jelenti (Nagyné Demeter, 2006). A földhasználat a föld meghatározott céllal történő igénybe vétele. Ez a tulajdon közvetlen gyakorlása vagy annak valamilyen ellenszolgáltatásért (pl. bérleti díj) történő átengedése révén valósulhat meg (Szűcs–Ragoncsa, 2015).

A földhasználat arányai – amit az ökológiai adottságoknak megfelelően kell kialakítani – a mezőgazdaság eredményességét alapvetően meghatározzák. Esetenként szükséges lehet a művelési ágak közötti átcsoportosítás. Arra

vigyázni kell, hogy ha a táj- és földhasználat rendszere nem felel meg a terület adottságainak, akkor később ez a hiba agrotechnikával tartósan és eredményesen nem hozható helyre (Nagy, 2008).

Buday-Sántha (2006) ismerteti, hogy Magyarország természeti vagyonának 60%-át, a nemzeti vagyonnak pedig mintegy 20%-át a termőföld jelenti. Hazánk az egy lakosra jutó termőterület, illetve mezőgazdasági terület alapján európai összehasonlításban is az elsők között van. Ezért egyáltalán nem közömbös, hogy milyen ésszerű és hatékony földhasználati rendszert tudunk kialakítani (Magda R., 1999/a).

Parkin (1996) szélesebb körre terjeszti ki a föld használatát, szerinte ez a fogalom az összes természeti erőforrás használatát, az áruk termelését és a szolgáltatásokat foglalja magába.

A földhasználat esetében komoly szempont a fenntarthatóság elve. A világ növekvő lakosságát csak fokozott élelmiszertermeléssel elégíthetjük ki, de ez nem jelenti azt, hogy tönkretessük földjeinket. A hazai jogi szabályozás eredményeképp jelentős a bérelt terület aránya, itt különösen fontos a fenntartható használat betartása (SZÚCS et al., 2016). Tanulmányunkban utalunk kell a földhasználat és a foglalkoztatás összefüggéseire is, hiszen vidéken az ésszerű foglalkoztatás a jövő lehetősége.

Anyag és módszer

A KSH aktuális adatait felhasználva bemutatjuk a földtulajdon és a földhasználat változásait. Munkánk során széles körű irodalmi áttekintést adunk, és felhasználjuk az Agrárgazdasági Kutató Intézet tízéves adatsorát az egyéni és társas gazdaságok esetében régiókat (Észak-Magyarország, Dunántúl, Alföld) vizsgálva és összehasonlítva. A foglalkoztatást és a mezőgazdasági munkaerő felhasználást a KSH és az AKI adatai alapján elemezzük. A tízéves adatsorok esetében trendeket mutatunk be, és ezeket elemezve vonunk le következtetéseket. Az adatok alapján összefoglaló táblázatokat szerkesztünk, és szöveges értékelést is adunk.

Eredmények

Dömsödi (2006) ismerteti, hogy a földhasználat kétféle értelemben használatos. „A földművelés kialakulása, elterjedése: a termőföldek művelésbe vétele, és a művelési módok fejlődése a *klasszikus értelemben* vett földhasználatot jelenti. *Mai értelmezésben* a termőföldek teljes körű hasznosításával és védelmével kapcsolatos, a használók nyilvántartásával megegyező állapotot nevezük földhasználatnak.”

Más szerzők más szempontból közelítik meg a földhasználat kérdéskörét. Szűcs (1990) kifejti, hogy a földhasználat a tájhasználat része, de ennek csak bizonyos tényezőit foglalja magába, de tágabb fogalom is annál, mert a természeti erőforrások hasznosításához szükséges földfelszíni terület igénybevétel mellett átfogja a feldolgozási és szolgáltatási szféra terület-igénybevételének lehetőségeit is. Ez az elképzelés a földhasználati rendszer makroökonómiai megközelítését jelenti. Más szerzők is hangsúlyozzák, hogy a földhasználat komplex kategória (Dorgai–Laczkó, 1987; Magda R. – Szűcs, 2002).

Magda R. (1999/a) rendszerben gondolkodik, hogy az egyes elemek közti kapcsolatok követhetők legyenek, megteremtve így a kvantifikálás feltételeit. Az optimális földhasznosítás tehát a földhasználati alrendszerek közötti legkedvezőbb arány meghatározását jelenti, ami tulajdonképpen leegyszerűsítve egy optimalizációs feladat (Magda R. 1999/b).

A földhasználati rendszer tehát azokat a komplex és egymással kapcsolatban lévő természetstechnológiai, meliorációs és szervezeti eljárásokat öleli fel, amelyek a talaj hasznosítását, termékenységének és minőségének fenntartását és javítását jellemzik. A földhasználati rendszer környezethez való viszonyát a környezettől, természeti erőforrásoktól való függőségének mértéke, illetve a környezetre gyakorolt hatásuk mértéke és milyensége jellemzi (Tóth, 2006).

A napjainkban kialakult földhasználati rendszereket Kismányoky (2005) szerint a felsoroltak szerint csoportosíthatjuk:

- iparszerű termelési rendszerek,
- alternatív (ökológiai) gazdálkodási rendszerek,
- integrált növénytermesztési rendszerek.

A törekvés a fenntarthatóságra irányul, olyan gazdálkodási módszer bevezetésével, melynek hatása a korábbiaknál sokkal kíméletesebb a talajra és a környezetre. A fenntartható termeléshez szükséges egy objektív földminősítő rendszer. Ennek használatával „lehetőségünk nyílik a környezeti tényezők hatását számszerűen jellemezni, majd ezen értékszámok együttes értelmezése után megkaphatjuk a környezeti tulajdonságok talajtermékenységet befolyásoló objektív mutatószámát. Ezeket felhasználva már megvalósítható a környezeti szempontú, racionális földhasználat-tervezés a fenntartható gazdálkodás folytatását megalapozó talajvédelmi megfontolások szem előtt tartásával.” (Hermann–Kismányoky, 2007)

A gazdaságszerkezet változásai, földhasználat

A mezőgazdasági tevékenységet végzők Magyarországon két csoportot alkotnak. Beszélhetünk egyéni gazdaságokról és gazdasági szervezetekről. Az egyéni gazdaságok esetében el kell érni egy küszöbértéket annak eldöntésére, hogy mezőgazdasági tevékenysége elégséges-e ahhoz, hogy az gazdaságnak minősüljön.

A gazdaságok száma folyamatosan változik, az egyéni gazdaságok száma 2000 óta közel felére csökkent. A konkrét számokat az 1. táblázat ismerteti.

1. táblázat: Gazdaságok száma, ezer db

Év	Gazdasági szervezetek	Egyéni gazdaságok	Összesen
2000	8,4	958,5	966,9
2003	7,8	765,5	773,4
2005	7,9	706,9	714,8
2007	7,4	618,7	626,1
2010	8,6	567,4	575,4
2013	8,4	484,7	493,2

Forrás: KSH, idézi Valkó, 2014

A gazdasági szervezetek száma stabil, itt élethivatásszerűen foglalkoznak mezőgazdasággal. Az egyéni gazdaságoknál jelentős a kiöregedés, a fiatalok nem veszik át a termelést, hanem abbahagyják. Ezek a gazdaságok emellett tőke- és szaktudáshiánnyal is küzdenek, így a termelés nem mindig eredményes (Valkó–Kincses, 2014).

A hatékony üzemi termelés különböző méretekben folytatható. A kisüzem és a nagyüzem is lehet előnyös, bizonyos szempontok alapján (Csáki, 2012). A növénytermesztésben inkább az egyéni gazdaságok a meghatározók, míg az állattenyésztésben a társas vállalkozások dominálnak (Harangi–Rákos, 2013).

Fontos lenne az együttműködés, ami a siker alapja. A közös beszerzés, a közös értékesítés előnyöket jelent, de ehhez a bizalom elengedhetetlen. Ezzel kapcsolatban több szerző közölt elemzéseket (Dudás–Fertő, 2008; Szabó G. G., 2011; Marselek – Takácsné György0 K., 2011; Szűcs–Zörög, 2013; Dupcsák et al., 2015).

Problémát jelent, hogy a társas gazdaságok gyakorlatilag bérelt területen gazdálkodnak, ezzel a szabályozással sokan nem értenek egyet.

A korábbi időszakban a mezőgazdasági terület csökkenését figyelhettük meg, ez mára már nem jelentős. Ennek ellenére talajaink jelenleg is folyamatosan pusztulnak, és globálisan a legnagyobb veszélyt az jelenti, hogy elfogy az élelmiszertermeléshez szükséges termőföld (Montgomery, 2007). Az elmúlt 25 évben hazánk termőterülete 500 ezer hektárral csökkent. Ebből 80 ezer hektár végleges kivonásra került (ipar, autópályák, városi területek stb.) (Kádár, 2008). A jelenlegi helyzetet a mezőgazdasági terület vonatkozásában a 2. táblázat ismerteti.

2. táblázat: A földterület művelési ágak szerint* 2013. május 31. (ezer hektár)

Művelési ág	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Szántó	4 500	4 322	4 322	4 324	4 326	4 331
Kert	102	82	82	81	81	80
Gyümölcsös	95	94	92	93	92	93
Szőlő	106	83	82	82	82	81
Gyep	1 051	763	759	759	759	761
Mezőgazdasági terület	5 854	5 343	5 337	5 338	5 340	5 346

* Azon területek nagysága, melyek a megfigyelés időszakában a mezőgazdasági tevékenységet végző gazdaságok – a földtulajdoni nyilvántartástól függetlenül – tényleges használatában voltak. Az új módszertan szerint a gazdálkodási formákon belül az egyéni gazdálkodók csak a gazdaságra azonosítható területet tartalmazzák. A gyep 2010-től nem tartalmazza a hasznosított gyep területeket.

Forrás: KSH, 2016, Fazekas, 2016

A gazdasági szervezetek túlsúlya megszűnt, az egyéni gazdaságok területe folyamatosan növekszik. Sajnálatosan magas a művelés alól kivett terület aránya, és folyamatosan csökken a termőterület is hosszabb távon vizsgálva. A mezőgazdasági terület arányai az utóbbi években nem változtak, a termőterület mintegy 72%-a a mezőgazdasági terület.

2013-ban a gazdasági szervezetek átlagos mezőgazdasági területe 208, az egyéni gazdaságoké 5,4 hektár volt. Az egyéni gazdaságok átlagos területe 17%-kal nőtt, a gazdasági szervezetek átlagos területe 5%-kal csökkent. Az egyéni gazdaságok kétharmada 1 hektárnál kisebb területet használ. A koncentráció jelentős, a 300 hektárt meghaladó gazdaságok adják az összes szervezet negyedét, de a szervezetekhez tartozó föld 84%-át művelik. Az egyéni gazdaságok összes mezőgazdasági területének 76%-át a 10–300 hektár méretű egyéniek (a gazdaságok 10 százaléka) használták (KSH, 2014).

Az összes magyar gazdaság 1,7%-a volt 2013-ban 100 hektár feletti, viszont az összes mezőgazdasági terület 53%-át művelte (Burgerné Gimes, 2015).

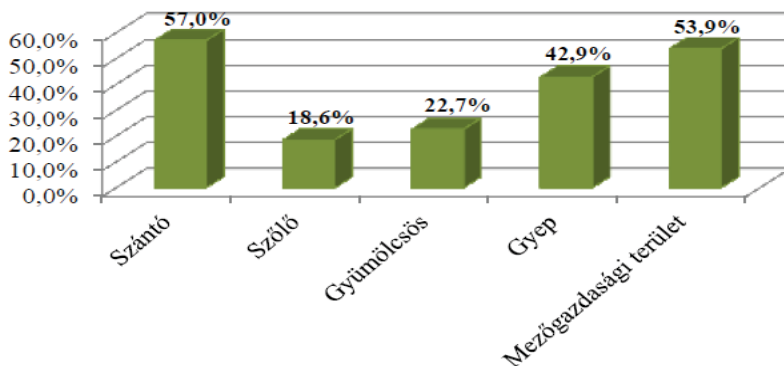
A haszonkölcsön-szerződések (törvényi szabályozás miatt) megszűnőben vannak, ugyanakkor a haszonbérlet stagnáló és a szívességi használat jogcímeik alapján történő földhasznosítás növekvő (3. táblázat).

3. táblázat: A földhasználat jogcímei és földhasználók típusa szerinti megoszlása (hektár)

	magánszemély		szövetkezetek		gazdasági társaságok		egyéb		összesen	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Saját tulajdon	1 641 950	1 660 558	4 298	3 624	124 014	126 133	71 679	71 043	1 841 941	1 861 359
Shívességi használat	360 709	377 386	1 682	1 531	35 244	34 036	2 841	2 528	400 476	415 481
Haszonbérlet	828 955	856 580	220 479	166 563	1 637 255	1 583 232	27 421	23 941	2 714 311	2 630 317
Haszonkölcsön	104 552	41 522	1 767	605	62 133	22 412	2 421	1 429	170 875	65 968
Egyéb	535 170	511 989	16 042	13 323	580 655	554 631	123 189	133 484	1 255 189	1 213 427
Összesen	3 471 336	3 443 175	244 268	184 670	2 439 301	2 311 803	227 885	231 773	6 382 790	6 171 421

Forrás: Földhasználati nyilvántartás adatai, FM, 2015. február

A bérelt területek nagysága jelentős. A 2013 évi Gazdaság szerkezeti Összeírás alapján a bérelt mezőgazdasági terület aránya 53,6 százalék volt. Aránya különösen magas a szántó és a gyep esetében (1. ábra).

1. ábra: A bérelt terület aránya művelési ágak szerint

Forrás: KSH, 2013

Foglalkoztatás helyzete

A mezőgazdaság munkaerő-felhasználásáról három különböző statisztika készül. A lakossági munkaerő-felmérés és az intézményi munkaügyi statisztika a nemzetgazdaság egészére kiterjed. A Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR) mezőgazdasági munkaerő-felhasználási mutatója figyelembe veszi az ágazat sajátosságait is, tehát a rész- és időszakos munkát végzők teljesítményét is. Az agrárterületen – az országos tendenciákhoz hasonlóan – javult a foglalkoztatás.

A mezőgazdasági munkák szezonális jellege miatt vezették be az Éves Munkaerő Egység fogalmát, így az időszakos munkavégzés teljes munkaidős munkavégzésre (évi 1800 óra) számítható át (4. táblázat).

4. táblázat: Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás 2010–2014 között (ezer ÉME*)

Megnevezés	2010	2011	2012	2013	2014
Nem fizetett	335,0	328,9	318,5	323,6	336,2
Fizetett	109,2	108,1	114,8	120,8	126,8
Összesen	444,2	437,0	433,3	444,4	463,0

*Éves Munkaerő Egység (ÉME): egységnyi munkaerő, amely egy teljes munkaidős mezőgazdasági munkaerő éves munkavégzése – 1 ÉME = 1800 munkaóra, azaz 225 nyolcórás munkanap

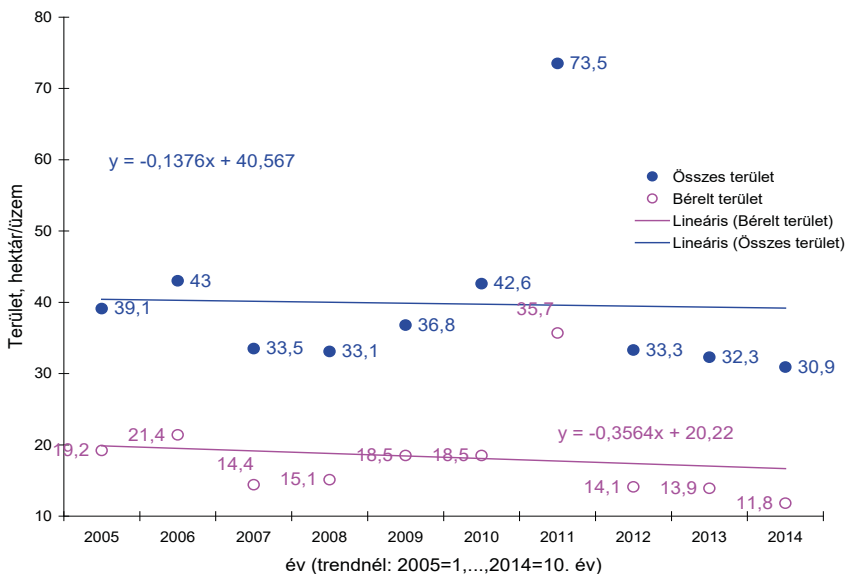
Forrás: KSH, Mezőgazdasági Számlarendszer

Tesztüzemi adatok

A magyar mezőgazdasági tesztüzemi információs rendszer azzal a céllal jött létre, hogy egyidejűleg szolgálja a hazai információsükséglet kielégítését, illetve az Európai Bizottság FADN-rendszeréhez történő kapcsolódást. Létrehozását az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi CXIV. törvény is előírta. A törvénnyel összhangban jelenleg a 127/2013 VM rendelet hatályos, mely többek között a tesztüzemi rendszer irányító bizottságának összetételét írja elő (Keszthelyi–Molnár, 2015).

A tesztüzemi rendszer adataiból a földre vonatkozó információkat ismer-tjük. Tíz évre vonatkozóan, régiókra lebontva mutatjuk be a gazdaságok területét, a bérelt terület változását és a trendeket egyéni és társas gazdaságokra is. Az egyéni gazdaságokra vonatkozó adatok a 2., a 3., a 4. ábrákon tanulmányozhatók.

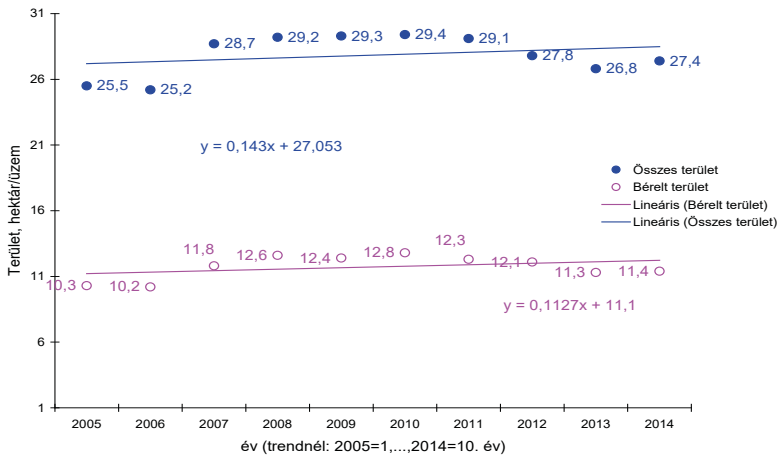
*Az egy üzemre eső összes és bérelt terület az egyéni gazdaságoknál Észak-Magyarországon
(Forrás: AKI tesztüzemi adatok)*

2. ábra: Az egy üzemre eső összes és bérelt terület az egyéni gazdaságoknál Észak-Magyarországon

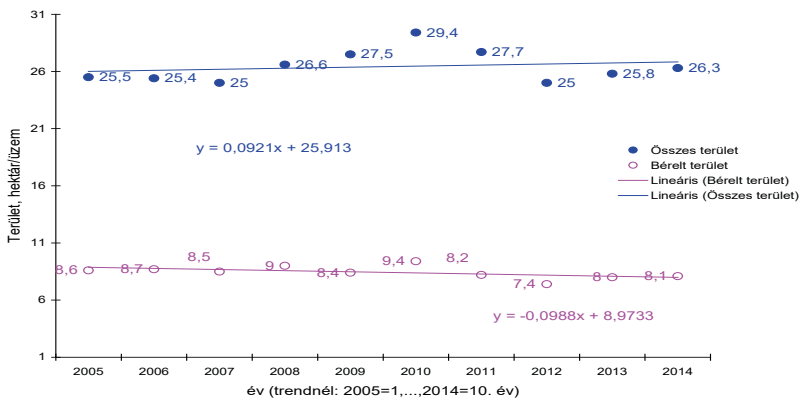
Forrás: AKI Tesztüzemi adatok

Az egy üzemre eső összes és bérelt terület az egyéni gazdaságoknál a Dunántúlon
(Forrás: AKI teszüzemi adatok)

3. ábra: Az egy üzemre eső összes és bérelt terület az egyéni gazdaságoknál a Dunántúlon
Forrás: AKI Tesztüzemi adatok

Az egy üzemre eső összes és bérelt terület az egyéni gazdaságoknál az Alföldön
(Forrás: AKI teszüzemi adatok)

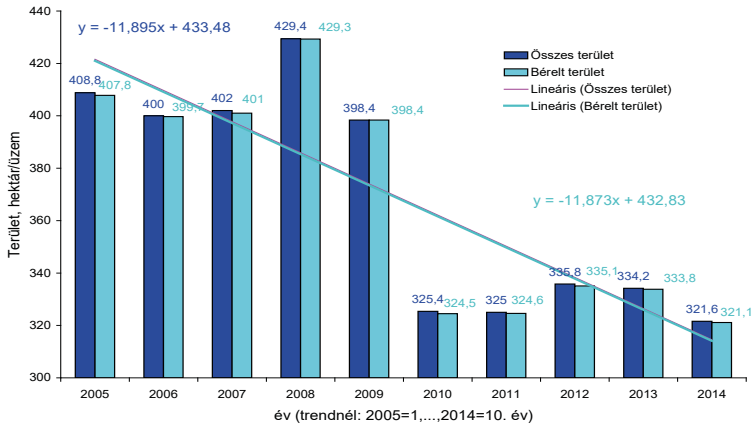
4. ábra: Az egy üzemre eső összes és bérelt terület az egyéni gazdaságoknál az Alföldön
Forrás: AKI Tesztüzemi adatok

Az egyéni gazdaságoknál a tíz év változásai a következők:

- Az egy üzemre eső összes terület nem változott az évek során jelentősen.
- A bérelt terület Észak-Magyarországon és az Alföldön kissé csökkent, a Dunántúlon kissé növekedett.
- A gazdaságok a művelt területük mintegy harmadát bérlik, ez az arány az Alföldön kisebb.

A társas gazdaságok adatait az 5., a 6., a 7. ábrák szemléltetik.

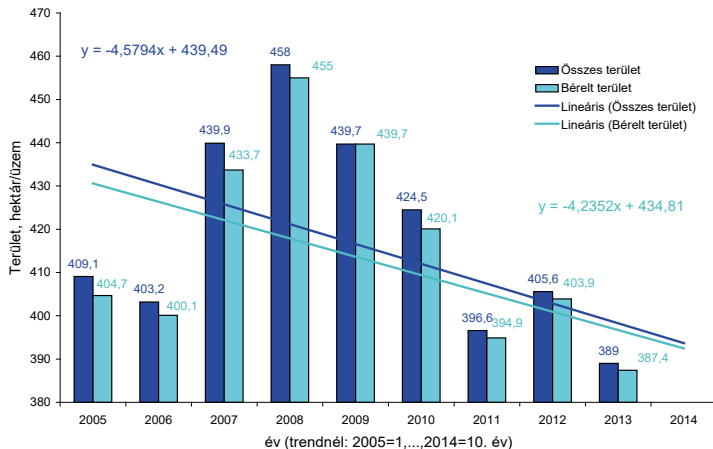
Az egy üzemre eső összes és bérelt terület a társas gazdaságoknál Észak-Magyarországon
(Forrás: AKI teszüzemi adatok)

5. Az egy üzemre eső összes és bérelt terület a társas gazdaságoknál Észak-Magyarországon

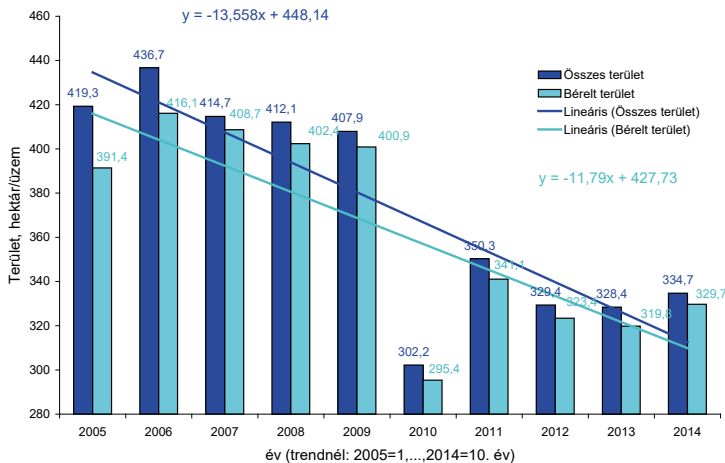
Forrás: AKI Tesztüzemi adatok

Az egy üzemre eső összes és bérelt terület a társas gazdaságoknál a Dunántúlon
(Forrás: AKI teszttüzemi adatok)

6. ábra: Az egy üzemre eső összes és bérelt terület a társas gazdaságoknál a Dunántúlon
Forrás: AKI Tesztüzemi adatok

Az egy üzemre eső összes és bérelt terület a társas gazdaságoknál az Alföldön
(Forrás: AKI teszttüzemi adatok)

7. ábra: Az egy üzemre eső összes és bérelt terület a társas gazdaságoknál az Alföldön
Forrás: AKI Tesztüzemi adatok

A társas gazdaságoknál a tíz év változásai a következők:

- Az egy üzemre eső összes terület minden régióban jelentősen csökkent.
- A bérelt terület csökkenése szintén jelentős.
- A társas gazdaságok gyakorlatilag csak bérelt területen gazdálkodtak.
- A trendek alapján a Dunántúlon a területcsökkenés kevésbé gyors.

Következtetések és javaslatok

A földhasznosítás lassú szerkezeti változásokat mutat. Az egyéni gazdaságok területe növekszik, számos kis gazdaság megszűnt. A föld vásárlása extraprofitot jelenthet, ezt sokan igyekeznek kihasználni. A művelési ágak szerinti változás minimális, a termelés beállt a növénytermesztés preferálására. A koncentráció jelentős, a társas gazdaságok a bérelt területeken gazdálkodnak, ami bizonytalanságot jelent. Az állattenyésztés és a kertészeti termelés lehetőségeitől messze elmarad. A vidéki önkormányzatok földellátottsága minimális, pedig termelésükkel munkahelyeket teremthetnének. A vidéki foglalkoztatás lehetőségei kevésbé érvényesülnek, a munkaigényes ágazatok háttérbe szorultak.

Hivatkozott források

- Buday-Sántha A. (2006): Környezetgazdálkodás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, pp.
- Burgerné Gimes A. (2015): A kis (családi) gazdaságok helyzete az Európai Unióban. *Gazdálkodás*, 59. évf. 1. sz. pp. 3–19.
- Csáki Cs. (2012): Merre tart a világ mezőgazdasága? Változó prioritások a világ agrártermelésében. In: Csete L. – Fehér I. (szerk.): *A Duna két partján*. Szent István Egyetem, Gödöllő, pp. 17–30.
- Dorgai L. – Laczkó I. (1987): A hegy- és dombvidéki gazdálkodás ökonómiája. *Mezőgazdasági Kiadó*, Budapest, pp. 1–284.
- Dömsödi J. (2006): Földhasználat. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, pp. 15–134.
- Dudás Gy. – Fertő I. (2008): A bizalom hatása a szövetkezeti tagok teljesítményére és elégedettségére a ZÖLD-TERMÉK termelői értékesítő szövetkezetnél. *Gazdálkodás*, 52. (23. különszám) pp. 49–55.

- Dupcsák Zs. – Ragoncsa Z. – Marselek S. (2015): Kedvező változások az agrártermelésben. *Östermelő*, 3. sz. pp. 11–12.
- Fazekas S. (2016): Jelentés az agrárgazdaság 2014. évi helyzetéről. I-II. kötet, Budapest, p. 393.
- Harangi – Rákos M. (2013): Gazdaságszerkezet alakulása az EU-ban, különös tekintettel Magyarországra. *Gazdálkodás*, 57. évf. 2. sz. pp. 113–127.
- Hermann T. – Kismányoky T. (2007): A föld minőségére alapozott földhasználat. *Agro-Napló*, XI. évf. 02. pp. 44–45.
- Kádár I. (2008): Az élelmiszerválság hátteréről. *Zöldségtermesztés*. XXXIX. évf. 3. sz. pp. 3–7.
- Keszthelyi Sz. – Molnár A. (2015): A tesztüzemi információs rendszer eredményei 2013. *Agrárgazdasági Kutató Intézet*, Budapest, p. 153. https://www.aki.gov.hu/alkalmazasok/fadn_lekedezo/kiadvany.php 2016. 05. 07.
- Kismányoky T. (2005): Növénytermesztési rendszerek. A növénytermesztés alapjai. In: *Növénytermesztéstan* (szerk.: Antal J.) Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp. 151–156.
- KSH (2012): Magyarország mezőgazdasága, 2010 – Általános mezőgazdasági összeírás – Végleges adatok. Központi Statisztikai Hivatal, pp.
- KSH (2016): http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_omf001b.html?down=2037 2016. 05. 03.
- Magda R. – Szűcs I. (2002): Új irányzatok a földhasznosításban. *Agroinform Kiadó*, Budapest, p. 151.
- Magda R. (1999/a): A földhasználat alternatívái. *Doktori értekezés*, Gödöllő, p. 105.
- Magda R. (1999/b): A mezőgazdasági földhasználati rendszer elmélete. *Gazdálkodás*, XLIII. évf. 5. sz. pp. 35–42.
- Marselek S. – Takácsné György K. (2011): A vidék fejlesztésének stratégiája. *Gazdálkodás*, 55. évf. 3. sz. pp. 251–257.
- Montgomery, D.R. (2007): *Dirt. The erosion of civilizations*. Univ. of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, p. 285.
- Nagy J. (2008): Földhasználat-változás és a birtokviszonyok környezeti hatásai. In: *Agrárium és Környezetgazdálkodás* (szerk.: Tamás J.) Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp. 97–103.
- Nagyné Demeter D. (2006): A földhasználat, a birtokstruktúra és a mezőgazdasági vállalkozások összefüggései Magyarországon. *Agrártudományi Közlemények*, 22. különszám, pp. 31–34.
- Parkin, M. (1996): *Microeconomics*. Ontario: Addison-Wesley Publishing Company, Inc. p. 592.
- Szabó G. G. (2011): Szövetkezetek az élelmiszergazdaságban. *Agroinform Kiadó*, Budapest, p. 254.
- Szűcs Cs. – Ragoncsa Z. – Marselek S. (2016): Földhasznosítás és fenntarthatóság kérdései. *Károly Róbert Főiskola XV. Nemzetközi Tudományos Napok*, Gyöngyös, pp. 1499–1507.
- Szűcs Cs. – Ragoncsa Z. (2015): Földtulajdon, földhasználat és fenntarthatóság. *V. Gazdálkodás és Menedzsment Tudományos Konferencia*, Kecskemét, I. kötet, pp. 33–37.

- Szűcs Cs. – Zörög Z. (2013): Agrárdiplomások helyzete a munkaerőpiacon. *Gazdálkodás*, 57. évf. 6. sz. pp. 588–597.
- Szűcs I. (1990): Verseny és rendszerelmélet a földhasznosításban. *Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó*, Budapest, p. 275.
- Tóth Z. (2006): Földhasználati rendszerek. In: *Földművelés és földhasználat* (szerk.: Birkás M.) Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp. 347–356.
- Valkó G. – Kincses Á. (2014): A gazdaságok hosszú távú fennmaradását valószínűsítő tényezők a mezőgazdaságban. *Gazdálkodás*, 58. évf. 1. sz. pp. 3–12.
- Valkó G. (2014): A gazdaság szerkezet változása 2000 és 2013 között. *Gazdálkodás*, 58. évf. 3. sz. pp. 211–221.

Szerzők

Ragoncsa Zoltán

ügyvezető igazgató
KTF-Progress Kft. Szigetvár
ragoncsa.zoltan@gmail.com

Dr. Szűcs Csaba

adjunktus
Eszterházy Károly Egyetem Károly Róbert Campus, Üzleti Tudományok Intézete
szucscsaba@karolyrobert.hu

Dr. habil. Marselek Sándor

Professzor emeritus, a mezőgazdasági tudomány kandidátusa
Eszterházy Károly Egyetem Károly Róbert Campus, Üzleti Tudományok Intézete
smarselek@karolyrobert.hu